

บทวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชน
เพื่อคุณภาพชีวิต

AN ANALYSIS OF THE NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT
PLAN IN RELATION TO COMMUNITY DEVELOPMENT
FOR QUALITY OF LIFE.

พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ เพชรถาวร

Phrakhruvinaithorn supphawat phetthauaon (SARATHRO)

พระภิกษุ ธรรมโชติ

PhraKrit Thammachot

สุรวุฒิ ศรีสุวรรณชนะ

Surawut Srisuwanchana

สุนทร เกื้อวงศ์

sunthorn kuawong

ไพรัตน์ ฉิมหาด

Pairat Chimhad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus, Thailand

เดโช แขน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6303205061@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 27 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กันยายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต พบว่า การขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้มีความยั่งยืนด้วยหลักการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับปัจจุบัน สามารถเชื่อมประสานสู่การพัฒนาและเป้าหมายสำคัญของชุมชนและสังคม คือ “คนเก่ง คนดี และคนมีความสุข” ต่อยอดความคิดเพื่อร่วมคิดสร้างสรรค์ทุกกิจกรรม และดำเนินการโดยประชาชน ภายใต้การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ที่ร่วมประสานงานเพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ “ความเป็นอยู่ที่ดี” ผสมผสานขยายฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างครบถ้วนทุกด้าน

คำสำคัญ: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาชุมชน, คุณภาพชีวิต

Abstract

This academic article is a component of a thesis titled: A Studying The Sustainable Development Of The Quality Of Life Of The Elderly In The Area Tha Yans Sub-District Administrative Organization Thung Yai District Nakhon Si Thammarat Province The aims were to analysis of the National Economic and Social Development Plan in relation to Community Development for Quality of Life: From the first edition to the present, driving the National Economic and Social Development Plan to be sustainable with the principles of community development Able to link to the development and vital goals of the community and society, which is “smart people, decent people, and happy people” continuing ideas for people to participate in all creative activities and run by them Participation in different initiatives coordinated for the ultimate aim of “well-being” integrating the basis to enhance the quality of life in all dimensions, including physical, emotional, social, and intellectual elements.

Keywords: The National Economic and Social Development Plan, Community Development, Quality of Life.

บทนำ

หลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยเป็นประเทศตะวันตกด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และการศึกษา

เพื่อเพิ่มผลิตภาพและผลิตภาพของประเทศ นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่มีบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนา รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจ การปกครองในประเทศมีสองชั่ว คือ ฝ่ายเสรีนิยมตะวันตก และฝ่ายคอมมิวนิสต์ สำหรับประเทศไทยความสำคัญของเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติที่มีบทบาทสำคัญ แสดงความคิดเห็นในเรื่องความสำคัญทางเศรษฐกิจรวบรวมสถิติของประเทศและร่วมมือกับต่างประเทศในโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ จากแผนพัฒนาดังกล่าวข้างต้นฯ สู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาคุณภาพที่สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนในปัจจุบันถึงรุ่นต่อไป ซึ่งประกอบด้วยการจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การลงทุน และการใช้เทคโนโลยีการบริการ การจัดการสภาพแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรเอกชน และราชการ (สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554)

ทั้งนี้การพัฒนาชุมชนมีมาช้านานและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ผ่านความร่วมมืออย่างจริงจังที่เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชน ถ้าประชาชนไม่ริเริ่ม ให้ใช้เทคนิควิธีการส่งเสริมความคิดริเริ่มที่จะได้รับความร่วมมือจากคนที่มีความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนท้องถิ่นโลกสมัยใหม่ควรเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนมาสู่ความเป็นจริง ด้วยแนวคิดการพึ่งพาตนเองและแนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับวิถีประชาธิปไตยชาวบ้าน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อเกิดการพัฒนานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน (สิริยา รัตนช่วย, 2560)

จากความสำคัญข้างต้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง “บทสังเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต” เพื่อเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงแผนพัฒนาฯ เพื่อการพัฒนาชุมชนที่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน/สังคมได้

ก่อร่างสร้างแผน : การขับเคลื่อนการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ยั่งยืนด้วยหลักการพัฒนาชุมชนดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) เป็นแผนแรกและแผนเดียวที่มีระยะเวลา 6 ปี จุดเน้นของแผนนี้คือการวางรากฐานสำหรับการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสร้างระบบชลประทาน พลังงาน ถนน ทางรถไฟ และการขนส่งอื่นๆ ตลอดจนโครงการบริการต่างๆ เช่น การเกษตร การวิจัยอุตสาหกรรม และโครงการพัฒนาการศึกษา ด้านสาธารณสุข

ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 – 2514) เน้นการพัฒนาสังคม ยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ขยายการผลิต รักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศ กระจายการพัฒนา และเร่งพัฒนาชนบท

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – 2519) เน้นการกระจายความเจริญสู่ชนบท พยายามลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ขยายการผลิตและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เน้นให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และเน้นวางแผนครอบครัวและมืงานทำครั้งแรก

ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) การพัฒนามีการกระจายในรูปแบบรายสาขา และภูมิภาค เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรม มีโครงการแปลงเงิน อาสาสมัครพัฒนาชนบท สร้างงานในพื้นที่ชนบทโดยเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่สูญเสียไป

ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) เป็นแผนที่กำหนดการดำเนินการเชิงรุกและเชิงรับ โดยเน้นการบรรเทาความยากจน โดยกำหนดพื้นที่ตามระดับความยากจนที่มีพื้นที่เป้าหมาย ความยากจนในชนบททั่วประเทศ และรักษาวินัยทางการเงินและการคลัง แก้ปัญหาขาดดุลการค้า

ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) เป็นแผนงานที่เน้นพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการพัฒนามากขึ้น เน้นการขยายความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท

ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) มุ่งเน้นการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ทำให้คนเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เน้นการวางแผนพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการระหว่างเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน เน้นความเป็นไทยและสามารถแข่งขันในเวทีโลก

ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544 – 2549) เป็นแผนที่มึปรัชญาในการพัฒนาการบริหารประเทศตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งและยั่งยืน มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ รวมทั้งความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมโยงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในพื้นที่ชนบทและในเมือง การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้รับการดูแลควบคู่ไปกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจของสังคมไทย ยกระดับคุณภาพชีวิต การบริหารที่ดีของราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น กระจายอำนาจเพื่อการจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเน้นการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่เอื้อเพื่อแผ้วถางกับคนยากจน เปิดโอกาสและสร้างศักยภาพในการพัฒนาคนจนให้มีภูมิคุ้มกันและพึ่งพาตนเองได้

ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยยังคงเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้คนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบจำลอง บูรณาการคือการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ได้รับการพัฒนาในช่วงเวลาที่ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และได้รับผลกระทบรุนแรงกว่าในอดีต สังคมไทยได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งมีส่วนในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วน สังคมไทยตกลงนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันและการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาประเทศให้สมดุลและยั่งยืน

ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) มีการจัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดมากขึ้น โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยยืนหยัดได้อย่างมั่นคง มีภูมิคุ้มกันและมีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลและยั่งยืน

เชื่อมสู่การพัฒนา : มโนทัศน์และเป้าหมายสำคัญของชุมชนและสังคม

การพัฒนาชุมชน มีผู้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชนไว้อย่างหลากหลาย เป็นการเคลื่อนไหวที่รวมกำลังประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความเจริญยิ่งขึ้นและบูรณาการชุมชนนั้นเข้ากับชีวิตของคนในชาติ และเพื่อให้ประชาชนได้อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของชาติอย่างเต็มที่ (United Nations, 2016) ภายใต้การดำรงชีวิตของบุคคลที่สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจและสามารถดำเนินชีวิตที่ขอบธรรมได้ ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ค่านิยมทางสังคม สามารถแก้ไขปัญหาได้ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ปรารถนาให้ได้รับอย่างเหมาะสมภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยเน้นที่คุณภาพชีวิต คือการพัฒนาชุมชน มีเป้าหมายสำคัญที่ต้องพัฒนา การทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพดีขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละแผนจะเน้นการพัฒนาคนต่างกันไป ซึ่งการพัฒนาคุณภาพคนไว้ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

1.คนเก่ง มีความสามารถและรู้ความสามารถของตนเอง มีแรงจูงใจให้บรรลุเป้าหมาย สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่นและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

2.คนดี รู้วิธีควบคุมอารมณ์ของตนเองให้แสดงอย่างเหมาะสมสำหรับโอกาสของบุคคลและสถานที่ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่รับผิดชอบ รู้จักให้และรับ ตระหนักถึงความผิดพลาด ให้อภัย และดูแลส่วนรวม

3.คนมีความสุข ภูมิใจในตัวเอง มั่นใจในตัวเอง พอใจ มองโลกในแง่ดี อารมณ์ขัน สบายใจ รู้จักผ่อนคลายและมีความสุขในกิจกรรม

ร่วมคิด ร่วมนำ ร่วมประสาน : หลักการพัฒนาชุมชน

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น มีหลักการสำคัญที่เป็นรากฐานในการดำเนินงานอยู่ 3 ประการด้วยกัน ดังนี้ (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลมภ์, 2558; Prosoft Family, 2561)

1. ร่วมคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มมาจากประชาชน ทุกกิจกรรมและทุกอย่างก้าวต้องคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการโดยประชาชน นักพัฒนาไม่สามารถกำหนดกิจกรรม แผนงาน หรือ โครงการล่วงหน้าได้ แต่นักพัฒนามีหน้าที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความกล้าหาญและสามารถค้นหา ปัญหาและความต้องการได้ และตัดสินใจริเริ่มโครงการด้วยตนเอง เพื่อให้ นักพัฒนาสามารถทำได้ จำเป็นต้องเข้าถึงสาธารณะ ย้วยโดยใช้มาตรการต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การประชุมกลุ่มสนทนา กลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ ฯลฯ ทำให้ชาวบ้านกล้าคิดและแสดงออก นักพัฒนาซอฟต์แวร์อาจให้ ข้อมูลหรือคำแนะนำที่จำเป็น สำหรับการตัดสินใจของชาวบ้านวางแผนล่วงหน้า เพราะความสำเร็จ ส่วนใหญ่มาจากแผนการที่ชัดเจน มีเป้าหมาย เป้าหมาย กำหนดเวลา รูปแบบของกิจกรรมและ ขั้นตอนการทำงาน นอกจากนี้ หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมทุกครั้ง การวัดผลและการตรวจสอบควรได้รับการประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขสำหรับแผนงานใหม่ในครั้งต่อไป ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะคิดในมุมที่สร้างสรรค์ให้เป็นบวก คิดแต่เรื่องดีๆ มองปัญหาเป็นเรื่องเล็กๆ ที่แก้ได้ การเรียนรู้ที่จะเปิดมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมคือการพัฒนากระบวนการคิดและสร้างทัศนคติเชิงบวกที่จะเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน คุณควรเรียนรู้ที่จะฟัง ให้มากและใช้เวลาในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับผู้อื่นเสมอ

2. ร่วมนำและมีส่วนร่วม หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนใน โครงการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ การมีความสัมพันธ์กับโครงการนั้นจะช่วยให้มีความรู้สึกร่วมว่า โครงการนั้นเป็นความรับผิดชอบ และเกิดจากน้ำของตนเองในกระบวนการพัฒนาชุมชน ประชาชนจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและศึกษาสาเหตุ เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญมาก เพราะบางครั้งปัญหาของชาวบ้านก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องเจอทุกวันจนชินกับไม่คิดว่าเป็น ปัญหา จึงไม่กระตือรือร้นที่จะหาทางแก้ไขที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคก็เหมือนบททดสอบที่จะนำทางเราไปสู่ความสำเร็จ เมื่อเราคิดจะทำอะไร คุณควรยืนขึ้นและเตรียมพร้อมว่า เส้นทางสู่ความสำเร็จมักจะมีอุปสรรคและหนามคอยติดตามคุณตลอดการเดินทาง ทุกปัญหามาพร้อม ความสำเร็จ และเมื่อเราพบความสำเร็จ เราจะรู้ว่าไม่ว่าจะมีปัญหาอีกก็โหลในอนาคตราก็จะสามารถ ผ่านพ้นมันไปได้ มีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม โดยทั่วไปนักพัฒนาหรือนักวิชาการมักจะคิดว่า ชาวบ้านไม่มีความสามารถในการวางแผนกิจกรรมของตนเอง ซึ่งอาจเป็นความจริงบางส่วน แต่ถ้า นักพัฒนาเชื่อมั่นศักยภาพของการเป็น "คน" ที่ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ เป็นความรับผิดชอบ ของนักพัฒนาในการเพิ่มพูนความรู้ หรือใช้เทคนิคต่างๆ หาวิธีจัดระเบียบความคิดของชาวบ้านให้

สามารถวางแผนได้ มีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติ คำว่า ทุน ในที่นี้อาจไม่ได้หมายถึงแค่ทุนเท่านั้น แต่ชาวบ้านก็มีทรัพยากรที่อาจหาได้สำหรับตนเอง เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทราย หิน ไม้ไผ่ ฯลฯ หรือวัฒนธรรมชาติในหมู่บ้าน และรวมถึงแรงงานของชาวบ้านเองด้วย การปฏิบัติก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ พร้อมดูแล รวมทั้งการเรียนรู้การทำงานในกิจกรรมนั้นๆด้วย และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จำเป็นเพราะการประเมินงานจะช่วยให้ทราบขั้นตอนการทำงาน ความสำเร็จและหรืออุปสรรคสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ตอบสนองความต้องการของชุมชนไม่โดนจุด

3. ร่วมประสานงาน การพัฒนาชุมชนเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด และเป็นเป้าหมายสูงสุด คือการให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีสามารถดำรงตนอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเอง ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของชาวบ้านด้วย โดยเฉพาะข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การดำเนินการพัฒนาควรเริ่มต้นด้วยโครงการที่ไม่ใหญ่เกินไปสำหรับชาวบ้าน ชาวบ้านมีศักยภาพที่จะดำเนินโครงการดังกล่าวจนสำเร็จ เช่น พัฒนาตนเองและครอบครัวก่อน และในบางกรณีรัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนั้น อาจต้องช่วยสนับสนุนงบประมาณการลงทุนเบื้องต้น เช่น การสนับสนุนการเลี้ยงโค ถั่วไม่ผล และเมื่อชาวบ้านดำเนินโครงการสำเร็จก็จะคืนเงินให้

ต่อยอด : ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จต้องการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา อันได้แก่ (ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์, 2560)

1. กายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางวัตถุ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ถนน สะพาน คลอง และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศ เช่น สภาพดิน น้ำ และอุณหภูมิ มีระบบชลประทานและแหล่งน้ำเพื่อการเจริญเติบโตของพืช มีถนนขนส่งสินค้าและสินค้าสู่ตลาด
2. เศรษฐกิจ สภาพการถือครองที่ดิน ระบบขาย-ซื้อ ระบบราคา เงื่อนไขหนี้ ระบบการกู้ยืม และแหล่งที่มาของรายได้ ความยากจนของประชาชนในพื้นที่จะส่งผลต่อการลงทุนด้านการผลิตและนำไปสู่การสูญเสียการถือครองที่ดิน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมั่งคั่งในการพัฒนา
3. การเมือง ได้แก่ นโยบายการพัฒนารัฐบาล ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่น การพัฒนารากฐานการพัฒนาประเทศ มีการลงทุนด้านสาธารณูปโภค สร้างถนนสายสำคัญ สร้างเขื่อน โรงไฟฟ้า ฯลฯ
4. สังคม ซึ่งเป็นเรื่องของค่านิยมความเชื่อของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การรวมกลุ่ม และอิทธิพลของกลุ่มที่ส่งผลต่อพฤติกรรมชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
5. เทคโนโลยี เป็นผลจากการสร้างมนุษย์ เพื่อใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนให้สบายขึ้น เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ผู้คน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ในสังคมไทยเรามีเทคโนโลยีที่เหมาะสมมากมาย ได้แก่ ภูมิ

ปัญญาชาวบ้าน ที่นักพัฒนาต้องรู้จักใช้งานและผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กาย อารมณ์ สังคม ปัญญา : ผสมผสานขยายฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษาของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งเสริมเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ดังนี้ (ชยพร ชื่นรุ่งโรจน์, 2559; พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ โญ, 2561; สหัชชัย อินวงศ์วาร, 2554)

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่ดี ปราศจากโรคภัยจากการได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานเหมาะสม เน้นเรื่องสุขภาพ รู้จักกินอาหารที่ถูกสุขอนามัยและครบ 5 หมู่อาหาร หาเวลาพักผ่อนและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

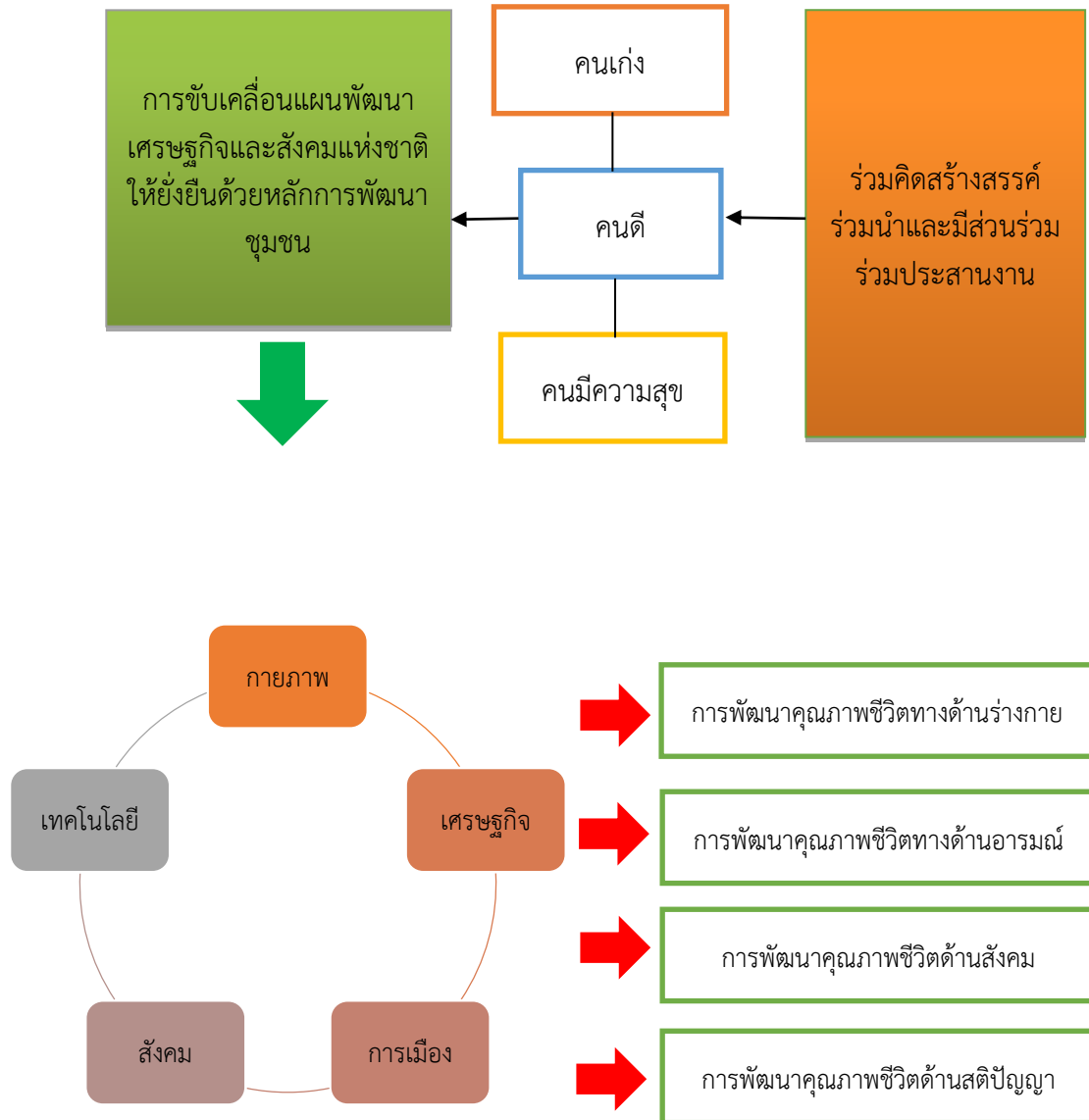
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ ต้องมีสุขภาพจิตที่ดี ร่าเริง ปราศจากความวิตกกังวล พอใจกับชีวิต ครอบครัว และสังคมในสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้วิธีควบคุมอารมณ์โดยหมั่นฝึกฝนการกิน ทำงานอดิเรก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสันทนาการ ฝึกสมาธิ ฯลฯ

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม บุคคลที่สามารถอยู่ได้ภายใต้บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมในฐานะสมาชิกของสังคมโดยปกติคือการสร้างการยอมรับและยกย่องจากสังคม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ หรือจากองค์กรต่างๆที่จัดขึ้นโดยใช้เวลาว่างในการให้บริการชุมชน และประพฤติตนตามหลักศีลธรรมจรรยา ฯลฯ

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะความรู้ให้กับตัวเอง เช่น การอ่านหนังสือ เข้าร่วมอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่างๆ ศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต รวมถึงการสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

สรุป

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้มีความยั่งยืนด้วยหลักการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน สามารถเชื่อมสู่การพัฒนาและเป้าหมายสำคัญของชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต

จากภาพ 1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิต พบว่า คนเก่ง คนดี และคนมีความสุขสามารถต่อยอดความคิดเพื่อร่วมคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมทุกกิจกรรม ขึ้นตอน และดำเนินการโดยประชาชน มีการวัดและประเมินผลตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไข ภายใต้การร่วมนำและมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่าง ๆ ก่อเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรักผูกพันต่อโครงการนั้น ๆ ที่ร่วมประสานงานเพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ ความเป็นอยู่ที่ดีผสมผสานขยายฐานสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้ง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม ภายใต้บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมอย่างปกติสุข และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

- ชยพร ชื่นรุ่งโรจน์. (2559). *ชุมชนและการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. จันทบุรี : สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชุมชนพูนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 19(2), 95-105.
- พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโญ. (2561). ปัญหาและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธมอค์์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 3(2), 27 - 35.
- สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). *การวางแผนพัฒนาประเทศ*. นนทบุรี: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่งจำกัด.
- สหัชชัย อินวงศ์วาร. (2554). *คุณภาพชีวิตกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2564 จาก <https://sahutchaisocialwork.wordpress.com/>.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.nesdc.go.th/download>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_news.php?nid=5958&filename.
- สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตรของโลกยุคใหม่. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(1), 72-87.
- Prosoft Family. (2561). *แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2564 จาก <https://prosoftfamily.softbankthai.com/Article/Detail/28929>.
- United Nations. (2016). *Meaning of community development*. Bangkok: Sweet pepper Graphic.